

Hoe sterk is het Nederlandse financiële stelsel?

Uitkomsten van het Financial Sector Assessment Program

De gezondheid van het Nederlandse financiële stelsel en de kwaliteit van het toezicht daarop zijn in het afgelopen jaar beoordeeld door het Internationale Monetaire Fonds (IMF). Dit gebeurde in het kader van het Financial Sector Assessment Program (FSAP), dat als doel heeft de financiële stabiliteit in de wereld te bevorderen. Het algemene oordeel van het IMF is positief: het Nederlandse financiële stelsel is fundamenteel gezond en het toezicht op de financiële instellingen en het oversight op het effectenverkeer voldoen in hoge mate aan de internationale normen. Ook het oordeel over het nieuwe toezichtsmodel, waarin het prudentiële toezicht de verantwoordelijkheid is van de Nederlandsche Bank en het gedragstoezicht is toebedeeld aan de Autoriteit Financiële Markten, is positief. Voorwaarde is wel dat de beide toezichthouders er in slagen overlappingen in hun werkzaamheden te voorkomen. Het IMF heeft zijn positieve oordeel vergezeld doen gaan van een reeks aanbevelingen van merendeels technische aard. Onderstaand artikel geeft een overzicht van de voornaamste aanbevelingen en de beoogde follow-up aan Nederlandse kant. Een ander artikel in dit Kwartaalbericht gaat in op de kwantitatieve analyses van de robuustheid van de financiële sector die als onderdeel van het FSAP zijn uitgevoerd. Het volledige rapport over de Nederlandse FSAP is te vinden op de IMF-website (www.imf.org).

Achtergrond

Sedert de jaren tachtig heeft driekwart van de lidstaten van het Internationale Monetaire Fonds (imf) – dat wil zeggen ruim honderddertig landen – te kampen gehad met meer of minder ernstige problemen in zijn financiële sector. Gebrek aan financiële stabiliteit kan leiden tot hoge kosten voor de betrokken landen, bijvoorbeeld in de vorm van staatssteun aan noodlijdende financiële instellingen, maar ook door gedeerde economische groei. Soms blijven de financiële problemen niet beperkt tot het land waar ze ontstaan, maar raken ook andere landen besmet. Tegen deze achtergrond is in 1999 het Financial Sector Assessment Program ('fsap') van start gegaan. De directe aanleiding was de financiële crisis van 1997 in Azië. Die crisis had nog eens onderstreept dat financiële stabiliteit van cruciaal belang is voor een gezonde macro-economische ontwikkeling en dat financiële instabiliteit in een bepaald land gemakkelijk kan overslaan naar andere landen. Het doel van het fsap is om zwakke punten in de financiële sector in een vroeg stadium op te sporen en om voorstellen voor versterking van de sector te doen.

In een fsap wordt in beginsel het hele financiële stelsel van een land beoordeeld, dus de financiële instellingen, de financiële markten en de financiële infrastructuur, betaal- en effectenafwikkelingsystemen, alsmede wet- en regelgeving en het toezicht. Er vindt zowel een kwalitatieve als een kwantitatieve beoordeling plaats. De kwalitatieve beoordeling bestaat onder meer uit een toetsing van de mate waarin internationaal overeengekomen standaarden op financieel terrein worden nageleefd. Het betreft met name standaarden op het gebied van het toezicht op financiële instellingen¹ en het oversight op de betaal- en effectenafwikkelingsystemen². Ook wordt gekeken naar de kwaliteit van de maatregelen ter bestrijding van financiële criminaliteit. De kwantitatieve beoordeling bestaat uit zogenoemde stress tests en scenario-analyses waarmee de gevolgen van bijvoorbeeld een aanhoudende conjuncturele neergang, een rentestijging of een daling van de onroerend-goedprijzen voor de solvabiliteit van financiële instellingen worden doorgerekend (zie hierover een apart artikel in dit Kwartaalbericht). Het imf plaatst de uitkomsten met betrekking tot de financiële stabiliteit in de context van de bredere macro-economische situatie. Ze vormen een onderdeel van de documentatie voor de jaarlijkse discussies tussen het Fonds en zijn lidstaten over de algemene economische ontwikkelingen en het beleid (de artikel iv-consultaties). fsaps worden echter veel minder vaak uitgevoerd: de

bedoeling is om ze per lidstaat eens in de tien jaar te herhalen.

Het imf bepaalt in overleg met het desbetreffende land de precieze inhoud van een fsap. Daarbij streeft het imf er naar om de reikwijdte van de fsaps in te perken tot de gebieden die het relevantste zijn voor het betrokken land. Het Nederlandse fsap besteedt in het bijzonder aandacht aan het nieuwe toezichtsmodel, het pensioenstelsel (met name de financiering daarvan en het toezicht erop) en de dominantie van de Nederlandse financiële sector door enkele grote en complexe financiële instellingen. Daarnaast toetst het de naleving van de drie standaarden op toezichtsgebied (zie voetnoot 1), de standaarden op het gebied van effectensettlement en de maatregelen ter bestrijding van financiële criminaliteit.

Deelname aan het fsap door de lidstaten van het imf is op vrijwillige basis. Nederland heeft dan ook zelf het initiatief tot deelname genomen. Ons land kan zijn voordeel doen met de aanbevelingen van het imf, bijvoorbeeld bij het uitwerken van de wettelijke basis voor de nieuwe toezichtsstructuur. Ook heeft de ervaring van andere landen geleerd dat deelname aan een fsap bijdraagt aan de ontwikkeling van het denken over financiële stabiliteit en in het bijzonder aan de ontwikkeling van de kwantitatieve analyse van financiële-stabiliteitsvraagstukken.

Ter uitvoering van het fsap heeft het imf twee bezoeken aan Nederland gebracht (oktober 2003 en maart 2004). Beide keren zijn vele gesprekken gevoerd met vertegenwoordigers van onder andere de Ministeries van Financiën en Sociale Zaken en Werkgelegenheid, dnb, de pvk, de afm, financiële instellingen, en branchen beroepsorganisaties. Het imf-team bestond uit medewerkers van het imf en medewerkers van buitenlandse centrale banken en toezichthouders, die met name de naleving van de internationale standaarden beoordelen. Voorafgaand aan de bezoeken is uitvoerige documentatie aan het imf gezonden, waaronder zogenoemde self-assessments van onze naleving van de te toetsen internationale standaarden. De voorbereiding van het fsap is nauw gecoördineerd tussen genoemde ministeries en de drie financiële toezichthouders.

Algemene conclusies

Naar het oordeel van het imf is het Nederlandse financiële stelsel hoog ontwikkeld en fundamenteel gezond. Kenmerkend voor het stelsel zijn de dominantie van

een klein aantal grote en complexe financiële instellingen en de internationale oriëntatie. De toezichthouders spelen op deze situatie in door intensief toezicht te houden op de instellingen en door nauwe afstemming met buitenlandse toezichthouders. De Nederlandse financiële instellingen staan volgens het *imf* internationaal in hoog aanzien, ook wat betreft hun bekwaamheid om risico's te beheersen, en hebben als groep een hogere *rating* dan de instellingen uit enig ander land. De beoordeling aan de hand van de internationale toezichtsstandaarden geeft weliswaar aan dat hier en daar verdere verfijningen mogelijk zijn, maar toont volgens het *imf* aan dat het Nederlandse toezicht in zeer hoge mate voldoet aan de internationale normen.

Het *imf* ziet de hervorming van het financiële toezicht, waarbij de traditionele sectorale verdeling van taken plaats maakt voor een functionele taakverdeling tussen een prudentiële en een gedragstoezichthouder, als een belangrijke bijdrage aan het blijvend waarborgen van de effectiviteit van het toezicht op de steeds complexer wordende financiële sector. Het onderbrengen van alle macro- en microprudentiële taken bij de centrale bank is een weerspiegeling van de dominantie van de financiële sector door enkele zeer grote complexe instellingen. Daar komt bij dat door de Nederlandse deelname aan de Economische en Monetaire Unie er geen gevaar is dat de verantwoordelijkheid van de centrale bank voor het prudentiële toezicht potentieel conflicteert met de monetaire verantwoordelijkheid.

De doelstellingen van het toezicht worden naar het oordeel van het *imf* in de bestaande wetten in te algemene bewoordingen weergegeven. Het afleggen van rekenschap door de toezichthouders wordt vergemakkelijkt als de doelstellingen preciezer worden omschreven. Het ligt in de bedoeling om hier in de nieuwe Wet financieel toezicht in te voorzien. Het *imf* signaleert voorts dat de afstemming tussen de prudentiële en de gedragstoezichthouder verder verbeterd kan worden om overlappingsen en potentiële lacunes in het toezicht te voorkomen. Een verdere aanbeveling is dat aan de financiële sector wordt verduidelijkt dat de bevoegdheden van de toezichthouders tot het treffen van toezichtsmaatregelen vergelijkbaar zijn. Een verschil in gebruik daarvan komt door hun verschillende rollen, waarbij het feit dat de gedragstoezichthouder eerder in de openbaarheid treedt in lijn is met de internationale praktijk.

Het *imf* hecht er veel belang aan dat financiële toezichthouders onafhankelijk zijn van de dagelijkse politiek. De begrotingen van de toezichthouders dienen volgens het *imf* gevrijwaard te blijven van te vergaande

politieke beïnvloeding. Aanbevolen wordt om in de wet expliciet te vermelden op welke gronden de begroting van een toezichthouder afgekeurd kan worden en om te bezien of de begrotingen voor een aantal jaren vooruit kunnen worden vastgesteld.

Het banktoezicht

Het Nederlandse banktoezicht voldoet volgens het *imf* op vrijwel alle terreinen volledig aan de internationale norm en steekt daarmee ook vergeleken met andere landen gunstig af. Een mogelijk verbeterpunt is volgens het *imf* dat de taakverdeling tussen het Ministerie van Financiën en *dnb* bij de toetsing van aandeelhouders in banken zou kunnen worden verhelderd. Volgens de huidige Wet toezicht kredietwezen ligt deze bevoegdheid bij de minister, maar deze heeft de uitoefening ervan gedelegeerd aan *dnb*. In de nieuwe Wet financieel toezicht die thans wordt voorbereid, wordt deze bevoegdheid rechtstreeks toebedeeld aan *dnb*. Dit komt de transparantie en de onafhankelijkheid van de toezichthouder ten goede. Alleen voor de vijf grootste banken (en verzekeraars) blijft de bevoegdheid tot toetsing van aandeelhouders bij de minister. De criteria die de minister daarbij hanteert moeten volgens het *imf* duidelijk gerelateerd zijn aan de doelstelling van financiële stabiliteit. Het *imf* heeft voorts opgemerkt dat de solvabiliteitsregels voor Nederlandse banken alleen op geconsolideerde basis worden toegepast. Aanbevolen wordt dat bij instellingen binnen een groep waarvoor geen onvoorwaardelijke garantie geldt, ook op solobasis wordt getoetst of het eigen vermogen voldoende is in verhouding tot hun krediet- en andere risico's. Het *imf* doelt hier in het bijzonder op de moederinstelling binnen een bankengroep.

Ook op terreinen waarop het Nederlandse banktoezicht volgens het *imf* volledig aan de internationale norm voldoet, doet het *imf* enkele aanbevelingen. Zo zou de risicobeoordeling van de afzonderlijke banken door *dnb* periodiek aan hen moeten worden teruggerapporteerd. Voorts zou op een meer geformaliseerde wijze moeten worden beoordeeld in hoeverre *dnb* zich op buitenlandse toezichthouders kan verlaten bij het toezicht op de buitenlandse activiteiten van Nederlandse banken en op de activiteiten in Nederland van buitenlandse banken. Ten slotte zou ook voor kleinere banken een zogenoemd audit committee verplicht moeten worden gesteld. Ook deze aanbevelingen zullen door *dnb* serieus in overweging worden genomen.

Het verzekeringstoezicht

De beoordeling door het imf van het toezicht op de verzekeringssector luidt dat in hoge mate aan de (herziene) Insurance Core Principles van oktober 2003 wordt voldaan. Nederland was het eerste land waar de toetsing aan de hand van deze strengere principes plaatsvond. Dat er een goede beoordeling uit komt, geeft aan dat de Nederlandse situatie op vele fronten tot de *best practices* in de wereld behoort. Niettemin zijn er diverse punten van mogelijke verbetering door het imf gesignaleerd. In het algemeen wijzen die, zoals in het fsap-rapport te lezen is, in de richting van meer transparantie en het explicieter aangeven wat er van verzekeraars wordt verwacht. Voor het merendeel van de suggesties van het imf was al het initiatief genomen tot versterking van het wet- en regelgevend kader en het toezicht. Het inmiddels lopende project waarin het gevoerde toezichtsbeleid systematisch wordt vastgelegd speelt hierbij een belangrijke rol. Maar ook het gebruikelijke consultatieproces over nieuwe toezichtsregels kan, zo beveelt het imf aan, transparanter.

Ten aanzien van het prudentiële toezicht wordt aanbevolen de individuele verzekeraars te laten weten hoe ze door de toezichthouder worden beoordeeld en welke mate van intensiteit van het toezicht op hen van toepassing is (dus de zogenoemde toezichtsfase waarin ze verkeren). Het imf beveelt verder aan dat alle verzekeraars die in Nederland werkzaam zijn, ongeacht hun aard of omvang, ten minste worden geregistreerd. De toezichthouder zou dan op haar website lijsten van vergunninghoudende dan wel slechts geregistreerde verzekeraars moeten publiceren, en verschillen in toezicht per categorie moeten toelichten.

Het imf meent dat explicieter kan worden aangegeven wat van verzekeraars wordt verwacht op het gebied van governance, interne controle en risicomanagement. Er zou door de toezichthouder gedetailleerdere guidance moeten worden gegeven, onder meer voor het herverzekeringsbeleid, het beleggingsbeleid, de systemen voor risicomanagement, controles en noodplannen. Geconstateerd wordt dat er veel vrijheid is bij waarderinggrondslagen in de verslaglegging. Het in voorbereiding zijnde Financiële Toetsingskader (ftk) en nieuwe internationale waarderingsstandaarden zullen daarin verandering brengen. Ten aanzien van de frequentie waarmee informatie wordt verkregen wordt aangedrongen op rapportage aan de toezichthouder door verzekeraars per kwartaal in plaats van jaarlijks. Het imf beveelt voorts aan dat criteria worden geformuleerd waaraan actuarissen en accountants moeten

voldoen, waarbij uiteraard kan worden gebruik gemaakt van de desbetreffende beroeps- en gedragsregels. Het rechtstreeks verschaffen door deze beroepsbeoefenaren van informatie aan de toezichthouder, dat nu via tripartiete overeenkomsten is geregeld, zou een wettelijke basis moeten krijgen en met waarborgen omtrent aansprakelijkheid moeten worden omkleed. Ook zouden actuarissen wettelijk toegang tot de commissarissen van verzekeringsmaatschappijen moeten krijgen.

Er dient volgens het imf wetgeving te komen die de basis biedt voor het toezicht op intermediairs en een goede informatievoorziening aan consumenten. Daarnaast moet worden bevorderd dat verzekeraars publieke informatie verschaffen over de risico's die ze lopen, hun risicomanagement en aspecten van hun corporate governance. Voorts zou er structureel informatie over de markt moeten worden verzameld ten behoeve van het toezicht en het beleid. Vanwege het internationale karakter van het Nederlandse verzekeringsbedrijf wordt nauwere samenwerking aanbevolen met toezichthouders van buiten de eu/eer. Herverzekeraars die niet elders in de eu/eer onder toezicht staan, zouden in Nederland een vergunning moeten hebben om hier zaken te mogen doen.

Het pensioenstelsel

Het pensioentoezicht wordt door het imf als op hoofdlijnen sterk ('strong overall') gekarakteriseerd. Dat neemt ook hier niet weg dat een aantal aanbevelingen voor versterking van het pensioenstelsel en het toezicht daarop wordt gedaan. Zo zouden er meer mogelijkheden voor dispensatie van verplichtgestelde bedrijfstakpensioenfondsen moeten komen om de marktwerking en concurrentie te bevorderen. Ook zou de informatievoorziening aan de deelnemers van de pensioenfondsen moeten worden verbeterd. Wat het toezicht betreft bepleit het imf een grotere transparantie van het pvk-beleid en meer richtlijnen voor de fondsen, bijvoorbeeld op het gebied van de beleggingen en interne controles. Op diverse terreinen zou er explicietere regelgeving moeten komen, zoals voor de financiering en waardering van verplichtingen. Op de gesignaleerde verbeterpunten zijn veelal al initiatieven genomen, zoals de nota over de hoofdlijnen voor de regeling van het financiële toezicht op pensioenfondsen in de nieuwe Pensioenwet (Hoofdlijnennota), de voorbereiding van het Financiële Toetsingskader, de voorbereiding van bedoelde Pensioenwet zelf en de invoering van het risicogebaseerde toezicht. Met de risico-analysemetho-

diek mars beschikt de pvk over een goed instrument voor de uitvoering van het pensioen- en verzekerings-toezicht, maar naar het oordeel van het imf zal wel moeten worden gekeken of er voldoende capaciteit is voor een volledige toepassing ervan. Een risicogebaseerd toezicht, waarbij toezichtcapaciteit wordt ingezet op basis van een analyse van de risico's voor de doelstellingen van het toezicht, komt de efficiëntie weliswaar ten goede maar kan een fundamenteel tekort aan capaciteit niet opheffen.

Het imf heeft voorts de effecten van de gedaalde aandelenkoersen en de lage rentestanden op het Nederlandse pensioensysteem geanalyseerd. De gemiddelde dekkingsgraad van de pensioenfondsen daalde tussen 1999 en 2002 van 150% tot 108%. Volgens het imf heeft de toezichthouder stevige maatregelen genomen ter bevordering van het herstel van de dekkingsgraden. Ook door het herstel op de aandelenmarkten sinds 2002 is de financiële positie van de fondsen fors verbeterd. Aan pensioenfondsen moet enige flexibiliteit worden geboden met betrekking tot het tijdpad voor herstel van de dekkingsgraad, echter zonder dat er sprake is van uitstel. Het imf geeft in overweging om een herstelperiode van maximaal vijftien jaar voor te schrijven.

Oversight op de effectenafwikkelingsystemen van de Nederlandse beurs

Het imf heeft de voor Nederlandse beurstransacties relevante effectenafwikkelingsystemen beoordeeld.³ De door het imf gehanteerde standaarden zijn de internationaal geaccepteerde *Recommendations for Securities Settlement Systems*. Deze hebben ten doel de risico's in het afwikkelingsproces te beheersen, zoals juridisch risico, financiële-settlementrisico, operationeel risico en bewaargevingrisico. Aanvullende eisen zijn geformuleerd ten aanzien van onder meer de efficiëntie, corporate governance en de wijze waarop oversight moet worden gehouden. Meer specifiek gaat het om de systemen van de Franse clearingorganisatie Clearent sa en de centrale bewaarinstelling Euroclear Nederland. De beoordeling door het imf van deze afwikkelingsystemen en het oversight toont aan dat in hoge mate is voldaan aan de internationale standaarden. Niettemin heeft het imf drie verbeterpunten geformuleerd. Zo vindt het imf dat het percentage transacties dat via het principe van *delivery versus payment* (dvp) wordt afgewikkeld verder omhoog kan voor de grensoverschrijdende effectentransacties. dvp kan plaatsvinden bij tweezijdige transacties en houdt in dat de ene waarde (geld) alleen dan

wordt overgedragen als ook de andere waarde (stukken) wordt overgedragen. In dit kader verwijst het imf naar de voorbereidingen van de Euroclear-groep om een *Single Settlement Engine* (sse) in te voeren. Het sse moet over enkele jaren dvp-afwikkeling in centrale-bankgeld van grensoverschrijdende transacties mogelijk maken.

Verder stelt het imf dat de toegangsregels van Euroclear Nederland moeten worden aangepast opdat een risicobenadering wordt gevolgd en de selectie van de deelnemers niet langer plaatsvindt louter op basis van een geografisch criterium. Euroclear Nederland bestudeert de mogelijkheid om de toegangsregels uit te breiden naar effecteninstellingen. Het imf is van mening dat deelname aan Euroclear Nederland verder moet worden uitgebreid naar instellingen van buiten de Europese Economische Ruimte. Als derde punt stelt het imf dat er voor het oversight op het effectenverkeer een explicietere wettelijke basis moet komen en een adequaat toezichtsinstrumentarium. Hiertoe is al het initiatief genomen door Financiën, waarbij het de bedoeling is om deze wettelijke verankering van het oversight op de infrastructuur van de financiële markten te regelen in de nieuwe Wet financieel toezicht. Het is de bedoeling om dit deel van de wet uiterlijk in 2006 in werking te laten treden. Het imf onderstreept het belang van tijdige afronding van de Wet financieel toezicht.

Integriteit van de financiële sector

Als onderdeel van het fsap heeft het imf ook het Nederlandse systeem ter bestrijding van witwassen en de financiering van terrorisme (*Anti-Money Laundering and Combating the Financing of Terrorism*, ofwel aml/cft) onderzocht. Dit systeem is getoetst aan de zogenoemde 40 plus 8 Aanbevelingen van de *Financial Action Task Force against money-laundering* (fatf), de internationale standaard op dit gebied. Het fsap-rapport bevat naast de uitkomsten van de evaluatie aanbevelingen ter verbetering van het Nederlandse aml/cft-systeem.

Hoofddlijn van de evaluatie is dat Nederland een bijzonder sterk ontwikkeld raamwerk ter bestrijding van witwassen en terrorismefinanciering heeft. Van de wet- en regelgeving gaat een behoorlijke preventieve werking uit. Toch worden wel enkele zwakke punten in het systeem opgemerkt. Zo wordt gesteld dat de naleving door financiële instellingen van de wet Melding Ongebruikelijke Transacties (wet mot) en de wet identificatie bij dienstverlening (Wid) wel voldoende strafrechtelijk kan worden gesanctioneerd, maar dat de bestuursrechtelijke handhavingmogelijkheden voor de

toezichthouders onvoldoende zijn. Naar het oordeel van het imf moet de mogelijkheid tot het opleggen van bestuurlijke boetes door de toezichthouders worden ingevoerd. Daarnaast kent de wet mot onvoldoende mogelijkheden voor het Meldpunt om specifieke informatie over door financiële instellingen gedane meldingen aan de toezichthouder te verstrekken. Andersom zouden de toezichthouders volgens het imf meer informatie aan de opsporings- en vervolgingsinstanties moeten kunnen geven.

Het imf stelt voorts dat de door dnb gegeven aanbevelingen voor het 'ken uw klant'-beleid van kredietinstellingen (*customer due diligence* ofwel *cdd*) nog nader dienen te worden ingevuld. Dit geldt met name voor de basisnormen uit het *cdd*-rapport van het Bazelse Comité voor het Banktoezicht. De toetsing op betrouwbaarheid en deskundigheid van bankbestuurders zou volgens het imf moeten worden uitgebreid naar het zogenoemde 'tweede echelon', dus personen net onder het niveau van de raad van bestuur. Van de banken zou volgens het imf moeten worden verlangd dat ze een functionaris aanwijzen die specifiek belast is met het melden van ongebruikelijke transacties. Het imf heeft ten slotte opgemerkt dat de juridische basis voor specifieke eisen met betrekking tot interne procedures voor *aml/cft*-training en het hebben van een *compliance officer* op managementniveau versterking verdient. Hierin is inmiddels voorzien door de inwerkingtreding van enkele Regelingen onder het Integriteitsbesluit, waarin een en ander wordt verduidelijkt.

Macroprudentieel toezicht en crisismanagement

Het imf verwelkomt het voornemen om het macroprudentieel toezicht verder te ontwikkelen. Een aspect hiervan is dat meer statistische gegevens over verzekeringen en pensioenen moeten worden verzameld en gepubliceerd. Om goed voorbereid te zijn indien zich een financiële crisis zou voordoen, moet dnb de bestaande samenwerking met buitenlandse toezichthouders voortzetten, bijvoorbeeld door vaker deel te nemen in simulaties van een crisis bij een grote, internationaal opererende financiële instelling. Om de effectiviteit van de bij een crisis te nemen stappen te waarborgen, zou de documentatie van de procedures verder kunnen worden uitgebreid. Het imf erkent overigens dat elke crisis anders is en dat daarom de nodige flexibiliteit gehandhaafd moet blijven.

Slot

Deelname aan het Financial Sector Assessment Program is een leerzame ervaring geweest. De betrokken ministeries en toezichthouders bezien op welke wijze het beste gevolg kan worden gegeven aan de aanbevelingen van het imf. Het is daarbij goed te kunnen vaststellen dat een aantal voorgestelde verbeteringen al ter hand was genomen. Waar van toepassing worden niet alleen de baten maar ook de (administratieve) lasten van voorgestelde maatregelen meegewogen.

1 Het betreft de Core Principles for Effective Banking Supervision van het Bazels Comité voor het Banktoezicht, de Insurance Core Principles van de International Association of Insurance Supervisors en de Objectives and Principles of Securities Regulation van de International Organization of Securities Commissions.

2 Dit betreft de Core Principles for Systemically Important Payments Systems van het Committee on Payment and Settlement Systems (cpss) en de Recommendations for Securities Settlement Systems van cpss en iosco.

3 Het topgirale Nederlandse betalingsverkeersysteem is niet apart beoordeeld omdat eerder het betalingsverkeersysteem binnen de emu door het imf was getoetst.